

**Forlengelse av sprøyteromslovens virketid
(midlertidig lov 2. juli 2004 nr. 64 om
prøveordning med lokaler for injeksjon av narkotika)**

Høringsfrist: 2. februar 2007.

Forlengelse av prøveordning med lokaler for injeksjon av narkotika (sprøyteromsordning).....	3
1. Innledning.....	3
2. Om etableringen av prøveordningen med sprøyterom.....	3
3. Lovgrunnlaget for prøveordningen	3
4. Forskrifter om prøveordningens nærmere utforming	5
5. Evalueringen av sprøyteromstjenesten	5
6. Behov for forlengelse av prøveordningen	6
7. Økonomiske og administrative konsekvenser av forslaget.....	6
8. Merknader til bestemmelsen.....	7
Lovutkast.....	7

Forlengelse av sprøyteromslovens virketid (midlertidig lov 2. juli 2004 nr. 64 om prøveordning med lokaler for injeksjon av narkotika)

Høringsfrist: 2. februar 2007.

1. Innledning

For å unngå stans i den pågående prøveordningen, konkret som gjelder driften av et sprøyterom i Oslo, foreslår Helse- og omsorgsdepartementet å forlenge sprøyteromslovens virketid med 2 år. En forlengelse av virketiden er nødvendig for å rekke å gjennomføre evalueringen av prøveordningen og eventuelt fastsette permanent regelverk innen lovens virketid.

2. Om etableringen av prøveordningen med sprøyterom

Kongen etablerte 17. desember 2004 en prøveordning for å evaluere virkningen av sprøyterom. Ordningen er midlertidig og gjelder i tre år frem til 17. desember 2007.

Sprøyterom er ment å være et skadereduserende tiltak som gir brukerne mulighet for å injisere heroin i rene og rolige omgivelser og under tilsyn av kvalifisert sosial- og helsepersonell.

Formålet med prøveordningen er å få et erfaringsgrunnlag til å kunne vurdere effekten av sprøyterom. Evalueringen av prøveordning er ment å gi grunnlag for å vurdere om sprøyterom faktisk oppfyller de uttalte målsetningene med tjenesten. Evalueringen skal gi grunnlag for å vurdere om, og eventuelt hvordan sprøyterom bør etableres som en permanent tjeneste.

Prøveordningen gjennomføres ved at kommuner som ønsker å opprette sprøyterom kan søke Sosial- og helsedirektoratet om å bli godkjent som prøvekommune. Oslo er godkjent som prøvekommune og har opprettet 1 sprøyterom. Dette var i drift fra 1. februar 2005. Det er ikke andre kommuner som har søkt om å bli godkjent som prøvekommune.

3. Lovgrunnlaget for prøveordningen

Sprøyteromsordningen er regulert av sprøyteromsloven (midlertidig lov 2. juli 2004 nr. 64 om prøveordning med lokaler for injeksjon av narkotika). Loven er en fullmaktslov. Nærmere regler om ordningens utforming er gitt i forskrift av 17. desember 2004 nr. 1661 om prøveordning med lokaler for injeksjon av narkotika (sprøyteromsordning).

Lovens formål er å legge til rette for at en prøveordning med sprøyterom skal kunne gjennomføres.

Sprøyteromsloven § 1 gir Kongen myndigheten til å bestemme at det skal settes i gang en prøveordning med sprøyterom.

For å kunne opprette sprøyterom fastsetter sprøyteromsloven at bruk av narkotika i et godkjent sprøyterom og besittelse i sprøyteromslokalene av en brukerdose narkotika til eget bruk, er fritatt for straff for den som har lovlig adgang til bruk av sprøyterommet. Målgruppen er tungt belastede heroinavhengige over 18 år som er registrerte brukere av tjenesten, jf. forskriften § 2. Straffunntaket omfatter bare heroin, jf. forskriften § 6.

Etter sprøyteromsloven § 2 andre ledd er det tillatt for personalet i sprøyteromsordningen å gi brukerne individuell og konkret rådgivning i forbindelse med injisering av narkotika i sprøyterommet. Bestemmelsen gjør unntak fra legemiddeloven § 31 fjerde ledd, jf. første og annet ledd, jf. § 24 om at medvirkning til bruk og besittelse av narkotika er straffbart. Straffriheten for brukerne av sprøyteromsordningen er gitt i form av en unnskyldningsgrunn. Det vil si at handlingen er straffri, men fremdeles ulovlig. Bestemmelsen i annet ledd innebærer imidlertid at personalets konkrete og individuelle rådgivning til brukerne i forbindelse med injiseringen både er straffri og lovlig. Personalet kan gi råd om forsvarlig injeksjonssted, men kan ikke sette sprøyten for brukeren eller fysisk bistå med å føre sprøyten mot injeksjonsstedet.

Sprøyteromsloven § 5 klargjør at helsepersonellets handlinger i sprøyterommet ikke er i strid med kravet om forsvarlig yrkesutøvelse etter helsepersonelloven § 4. Rettledning ved bruk av narkotika, vil kunne oppfattes å være i strid med kravet om forsvarlig yrkesutøvelse og god yrkesetikk, selv om formålet med slik rettledning er å redusere skade. Av pedagogiske grunner, av hensyn til det enkelte helsepersonell som skal arbeide i sprøyteromstjenesten og for å forhindre uklarheter rundt forholdet til kravet om forsvarlig yrkesutøvelse, fastsetter derfor loven uttrykkelig at det ikke er å anse som uforsvarlig yrkesutøvelse for helsepersonell å utføre de oppgaver som etter regelverket er lagt til personalet i sprøyteromstjenesten. Det vil si for eksempel å dele ut rent brukerutstyr, å observere og å gi individuell og konkret rådgivning til den enkelte bruker under injisering, å gi råd om god injeksjonspraksis eller å veilede brukerne om god hygiene og egenomsorg for å forebygge smitte og redusere faren for skader som følger av misbruket.

I tillegg inneholder loven en hjemmel for kommuner som etablerer sprøyterom til å registrere opplysninger om brukerne, og bruken av sprøyterommet til bruk i evalueringen av prøveordningen.

4. Forskrifter om prøveordningens nærmere utforming

Prøveordningens nærmere utforming er regulert i sprøyteromsforskriften. Forskriften gir regler om prøveordningens formål (kapittel 1), adgangsregulering (kapittel 2), hvilke narkotiske stoffer som kan brukes i sprøyterommet (kapittel 3), krav til kommunen og til bemanning av tjenesten (kapittel 4), regler om brukernes personvern (kapittel 5), forholdet til politi- og påtalemyndighet (kapittel 6) og om godkjenning av prøvekommune (kapittel 7).

Sprøyteromstjenesten formål er å bidra til økt verdighet for tungt belastede narkotikamisbrukere, gi økt mulighet for kontakt og samtaler mellom rusmiddelmissbrukerne og hjelpeapparatet, bidra til å forebygge infeksjoner og smitte og redusere antallet overdoser og overdosedødsfall, jf. § 1.

I § 6 stilles krav til tjenestens nærmere innhold. Sprøyteromsordningen skal inneholde et separat rom for injisering, et venterom og et samtalerom/rådgivningsrom. Tjenesten skal også ha tilgang til et behandlingsrom. Tjenesten skal tilby brukerne:

- generell og individuell råd om god injeksjonspraksis, hygiene og egenomsorg for å forebygge smitte og redusere risikoen for skade
- rent utstyr for injisering
- enkel helsehjelp, som for eksempel sårstell
- rådgivning og informasjon om helsetjenester og sosiale tjenester og eventuelt også formidle kontakt med andre deler av helsetjenesten og/eller sosialtjenesten

Sprøyteromsordningen skal være samlokalisert med lavterskel helsetjeneste og bemannet med både sosial- og helsepersonell, jf. §§ 6 og 7.

Politiet kan ved mistanke om straffbar besittelse eller bruk av narkotika i sprøyteromslokalene og på begjæring få opplysning om hvorvidt en identifisert person er registrert bruker av sprøyterommet eller ikke. Politiet kan også gripe inn for å sikre den offentlige ro og orden mv. i samsvar med politiloven § 7, jf. forskriften § 14.

Etter samtykke fra bruker, kan kommunen føre register over bruken av tjenesten – og registrere opplysninger om brukerens navn, eventuelt kombinert med bilde, alder, kjønn og tidspunkt for bruk av sprøyterommet. Kommunen plikter å avgi slike opplysninger til bruk for evalueringen av prøveordningen, jf. §§ 9 og 10.

5. Evalueringen av sprøyteromstjenesten

Prøveordningen og evalueringen skal undersøke om ordningen rent faktisk oppfyller de uttalte formålene eller ikke, og danne grunnlag for å avgjøre om, og eventuelt hvordan, sprøyterom bør gjennomføres som en permanent ordning.

Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS) fikk i oppdrag fra daværende Arbeids- og sosialdepartement å evaluere prøveordningen. SIRUS har fulgt prosjektet i Oslo fra starten 1.2.2005.

I evalueringen ser SIRUS på:

- Hvordan fungerer rammeverket for prøveordningen
- Formål og målsettinger for prøveordningen
- Den praktiske gjennomføringen av prøveordningen
- Hvordan har bestemmelsen om straffrihet for besittelse og bruk av en brukerdose fungert i praksis?
- Kan det spores endringer i injeksjonspraksis?
- Kontakt med andre hjelpeinstanser
- Brukertilfredshet
- Verdighetsaspektet
- Hva innebærer det for ansatte å jobbe i sprøyterom?

6. Behov for forlengelse av prøveordningen

Da sprøyteromsloven ble vedtatt ble det forutsatt at en innenfor rammen av lovens virketid skulle kunne gjennomføre evalueringen av prøveordningen, avgjøre om sprøyterom bør etableres som en permanent ordning og i tilfelle utrede og fremme forslag om permanent regulering. Dette fremgår av lovens forarbeider, jf. Ot. prp. nr. 56 (2003-2004) kapittel 8.

SIRUS har påpekt at det er nødvendig med en observasjonstid på minimum 2 år for å få et forsvarlig datagrunnlag for evalueringen. Dette blant annet fordi omfanget av tjenesten er relativt lite. Det er etablert 1 sprøyterom der det settes i snitt 25 injeksjoner pr dag.

Resultatet av evalueringen vil etter dette foreligge innen utgangen av 1. halvdel 2007. Etter vår vurdering vil det (tidsmessig) ikke være mulig å rekke å vurdere resultatet av evalueringen samt vurdere og eventuelt utarbeide forslag til en permanent regulering av tjenesten før loven opphører å virke 17. desember 2007, på en tilfredsstillende måte. For å unngå at prøveordningen/driften av sprøyterommet i Oslo må stanses i påvente av en eventuell permanent ordning, foreslår vi derfor å forlenge prøveperioden. 1 års forlengelse vil etter vår vurdering ikke være tilstrekkelig til å rekke å vurdere resultatet av evalueringen, eventuelt utarbeide og sende på høring forslag til ny regulering, og få lovforslag fremmet og behandlet av Stortinget. Vi foreslår derfor en forlengelse på 2 år.

7. Økonomiske og administrative konsekvenser av forslaget

Forslaget om forlengelse av prøveordningen vil innebære at Oslo kommune vil kunne videreføre driften av sprøyterommet uten en eventuell stans i påvente av permanent lovgivning. Konsekvensen av ikke å forlenge

prøveordningen vil være at driften av sprøyterommet i Oslo må stenges 17. desember 2007.

Ved behandlingen av sprøyteromsloven fattet Stortinget følgende vedtak om finansiering av tjenesten, jf. Innst. O nr. 104 (2003-2004):

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om delfinansiering av sprøyterom i forbindelse med statsbudsjettet for 2005, der den statlige andelen minst tilsvarer halvparten av kostnadene for etablering og drift av sprøyterom.

Det ble i statsbudsjettet for 2005 bevilget 5 mill. kroner til slik delfinansiering av sprøyterom over helse- og omsorgsdepartementets kap.621 post 63. Det samme ble gjort for 2006, men da over kap.761 post 63.

Det er kun Oslo kommune som så langt har søkt om og blitt godkjent som prøvekommune og som en følge av det, har igangsatt en prøveordning med sprøyterom. Sosial- og helsedirektoratet som forvalter tilskudd til ordningen, tildelte for 2005 Oslo kommune et statlig tilskudd på kr 4,5 mill til drift av sprøyteromstjenesten. De totale kostnader var for 2005 budsjettert til 9,5 mill. kroner, hvorav Oslo kommune finansierte 5 mill. kroner. For 2006 er totalkostnadene budsjettert til 9,4 mill. Det statlige tilskuddet som er tildelt er på kr 4,5 mill.

De økonomiske konsekvensene av en forlengelse av prøveordningen i 2 år vil innebære at statlige og kommunale midler til formålet videreføres slik at Oslo kommune og staten, med forbehold om Stortingets samtykke, avsetter midler til videre drift av sprøyterommet også i 2008 og 2009. For 2007 er det foreslått bevilget midler til formålet over helse- og omsorgsdepartementets budsjettets kap. 761, post 63.

Evalueringen av prøveordningen finansieres som en del av SIRUS grunnbevilgning.

8. Merknader til bestemmelsen

Endringen medfører at loven gjelder frem til 17. desember 2009. Det samme gjelder bestemmelsen i kommunehelsetjenesteloven (lov 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene) § 1-3 fjerde ledd annet og tredje punktum som fastsetter at sprøyteromstjenesten er en kommunehelsetjeneste.

Lovutkast

I

I midlertidig lov 2. juli 2004 nr. 64 om prøveordning med lokaler for injeksjon av narkotika (sprøyteromsloven) gjøres følgende endring:

§ 7 første punktum skal lyde:

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer, og gjelder i *fem* år fra ikrafttredeisen.

II

Endringen trer i kraft straks.